

da se tudi najubožnejši dijak lahko posveti športu.

Posnemajmo jih! Proč z raznimi pomisleki! Sveta naloga naj nam bo, telesne zmognosti, podarjene nam od vsematere prirode, razviti do popolnosti! Proč od alkoholnih in njegovih prijateljev! Krepiamo svoje telo, da bomo zmogni tekmovali v življenjskem boju za obstanek — če ne, nas čaka ista usoda, ki je nekoč uničila stare Grke!

KAREL DOBERSEK:

Šolarske maše.

V »Učiteljskem Tovarišu« se pogosto oglašajo tovariši deloma za način nadziranja pri šolarskih mašah, deloma v njih splošno odpravo.

Pri načinu nadziranja je bilo večkrat že omenjeno, da se je ravhati po številu katehetov, oziroma učiteljstva na posameznih šolah. V glavnem je veljala debata v tem oziru menjavi osebja pri nadziranju. Kjer bi bilo pa zadostno število katehetov, naj nadzirajo sami.

Boj za formo nadziranja prihaja v poštev samo na večrazrednih šolah. Enorazrednice — in teh je mnogo, premmogo — pa se niti ne omenjajo. Tukaj je na razpolago samo ena ucna oseba, in ker so enorazrednice samo v župnijah z enim katehetom, je jasno, da bo pri določitvi forme nadziranja šolarjev na teh šolah vsaka debata odveč. Tu bi pač vsak učitelj moral biti pri šolarskih mašah navzoč, ker je pa ta učitelj obenem tudi šolski vodja, bi se njegov delokrog vedno bolj razširjal.

Vsak ve, ki količkaj pozna šolo, da je delo na enorazrednicah najtežavnejše. Tukaj ne manjka dela od nobeni ur dneva in tedna. Glavno in največ se dela v jutranjih urah, zakaj popoldne je učitelj izmučen zaradi vednega direktnega pouka. Za priprave se torej porabljajo samo jutranje ure, oziroma prosti dnevi. Ker pa je učitelj obenem tudi vodja šole, mu tudi pisarniški posli poleg šole napravljajo »kratak čas«. Ta vodja tudi vodi navadno pisarniško šolskega sveta, in če tega ne bo več, bo imel pač on iste enake posle naprej. Zato pa že iz enostavnega pomanjkanja časa ne gre puščati tega učiteljstva brez potrebnega počitka, ki bi ga itak tudi pozneje ne imel, akoravno bi ne bilo nadziranja otrok. Če se pa še dobe učitelji enorazrednice, ki imajo dovolj časa na razpolago — jih kar imenujte! Učiteljstvo, ki se vestno pripravlja in opravlja svoj posel, ima vedno premalo časa.

Nadalje je to učiteljsko osebje navadno jako oddaljeno od pošte, železnice, trgovin, mest itd. Kdo more trditi, da tako zaposlen mučenik ni potreben razvedrila, družbe, informacij? Ključje ga stanovske organizacije! Mi vendar potrebujemo učiteljstva, ki bo znalo opravljati kulturno delo, ne pa samo dobro nadzirati otroke v cerkvi, kar je dostikrat zaradi različnih razmer v njej sami nemogoče, pa tudi zaradi prisotnosti staršev nepotrebno. Kaj pa ob počitnicah? Če tukaj more izhajati brez nadziranja, zakaj se ne bi moglo v učni dobi, ko so otroci poleg maš deležni krščanskega nauka dvakrat na teden? Če je pa vsak nauk brezuspešen in so otroci vključ temu ne samo razposajeni, ampak moralno pokvarjeni in kažejo to tudi v cerkvi, potem se naj dobe boljši učitelji, oziroma kateheti, da, boljši starši otrokom! In tu stojimo na prvotnem stališču: »Dajte dovolj časa učiteljstvu, da postane prvorvstno!«

Omenimo naj pa še nekaj! Učitelji so vodje raznih organizacij, kakor čebelarških, sadjarskih, kmetijskih, izobraževalnih, delavskih itd. Posebno v oddaljenih krajih, kejr so enorazrednice in je tako delo za nardo večinoma v rokah učiteljstva, ima tak vodja šole neizmerno dela. Vem, da je tako tudi na višje organizovanih šolah, a dokler gre samo za formo nadziranja otrok pri šolarskih mašah, moram to stališče najbolj obremenjenega učiteljstva posebno poudarjati.

Pa še nekaj prihaja v splošnem v poštev! Ako se namreč uvede obvezno nadziranje pri šolskih mašah, potem je jasno, da je nelogično, če se pri drugih verskih vajah v cerkvi (n. pr. pri blagoslovu) ne zdi potrebno nadzorovati otrok. Da torej take zadeve ni enostavno odložiti in preložiti na boljše čase, je jasno. Noben katehet, ki pozna veliko delo učiteljstva, mi ne bo očital pristranosti, ako sem omenil, da nisem za nadziranje. Gotovo mi bo pa vsak pritrnil, da bi bilo bolj važno nadzirati otroke, recimo, na paši kot pa v cerkvi, kjer je navzočih dovolj sorodnikov otrok. Zakaj nihče ne zahteva, da bi moralo učiteljstvo nadzirati otroke na paši? Nikoli nisem še slišal od staršev, da se njih otrok v cerkvi pokvari za vse

življenje, ampak slišal sem že, da hočejo imeti za pašo pastirja — ker je njih otroka škoda, ker se pokvari. Nam tudi ne gre po vseh pravih vzgoje samo za trenutni uspeh (mirno vedenje med mašo), ampak gre za vzgojo značaja. Dvomim pa, da ima naše nadziranje v cerkvi kakšen vzgojni pomen, oziroma dober trajen vpliv. Gospodje, ki določujejo o tem, naj se ne vprašajo, kako se naj to in ono uredi, da bo bolj praktično, ampak vprašati se morajo, kaj ima vpliv na vzgojo dobrega značaja: ali nadziranje v tem slučaju ali dober pouk. Vprašati se morajo pa tudi, kakšno stališče zavzame učiteljstvo. Ni res, da učiteljstvo ne mara nadzorovati otrok, ker je »liberalno«. Ta očitke izreče samo mož, ki našega ogromnega dela ne pozna.

Iz člankov, ki so o tem predmetu že izšli v »U. Tov.«, moram konstatirati, da me izredno veseli objektivna razprava o tem kočljivem vprašanju. Ker je pa zadeva kočljiva, se je malokdo hoče tudi stvarno lotiti že zaradi tega, ker se boji nasprotstev. Jaz se za svojo osebo nasprotstev ne bojim, in če mi kdo ovrže moje samo skicirane pomisleke, — dobro, se pa pomeniva še natančneje; a če me popolnoma prepriča — sem njegov!

Izpit učne usposobljenosti za meščanske šole.

Ker marsikdo ni mogel pričeti že 1. maja s študijem Bežkovihih »Osnovnih naukov iz dušeslovja«, podaljšamo termin do 20. t. m. Do tedaj pa bo pač vsakdo mogel predelati omenjeno knjigo ter si prisvojiti oni minimum psihološkega znanja, s katerim bi se moral izkazati ne le vsak učitelj, temveč vsakdo, ki hoče, »da mu priznamo čast splošne naobrazenosti«. Seznanili pa se bomo tudi s slovensko terminologijo, tako da nam Osvaldova »Psihologija«, s katero začnemo 20. t. m., ne bo delala posebne težave in jo bomo lahko predelali do 15. junija.

Za to knjigo priporočam sledeči postopek. Vsak § posebej najprej prečitamo in ga primerjamo z dotičnim § v Bežkovi knjigi. Podčrtavanje stavkov in besed ki si jih hočemo posebno vtisniti v spomin. Označevanje mest, ki so nam nejasna. Navedene zglede pomnožimo s takimi, ki smo jih sami našli. Pomislimo, kaj bi morali dodati, ako bi dotični § prirejali za učiteljske. Ako ti je količkaj možno, se razgovarjaj s kakim tovarišem o tvarini, ki si jo predelal. Zvezek za ekscerpte si priredi tako, da boš pisal le na eno stran; druga naj ostane prazna! (Čemu, o tem spodaj.)

Dasi nikomur ne vsiljujem te »metode«, jo hočem vendar nekoliko utemeljiti.

Ako bi bil takoj za začetek priporočal kako obsežno dušeslovno delo, n. pr. Stöhrovo »Psychologie« (597 str.), bi nekaj časa, po njej siepomišili, dokler bi se ne utrudili. In končni uspeh? Zato pa se hočemo poglobiti v kako obsežno dušeslovno knjigo šele potem, ko bomo predelali B. in O. knjigo. Šele tedaj bomo z lahkoto, s pridom in z vžitkom čitali razne psihološke vires, razprave itd. In če bomo našli kaj, česar dotlej nismo vedeli, kar nam je bilo še vedno nejasno itd., si bomo to notirali na prazni strani zvezka za ekscerpte pri dotičnem poglavju.

Podčrtavanje in označevanje z raznobojnimi svinčniki priporočam z ozirom na dejstvo, ki ga omenja Bežek na 51. str. naše knjige.

Končno bi še omenil, da si bo marsikdo lažje prisvojil predelano tvarino, ako si jo priredi v vprašanjih in odgovorih.

V eni prihodnjih številkih se pomenimo o posameznih skupinah, tako da bi se v juniju pečali razen s pedagogiko, še s kakim drugim predmetom

J. Magerl.

Nemščina.

»Slovenski Učitelj« je priobčil v 4. številki v svojih zapisnikih tudi odlomek o nemščini, v katerem piše, »da smo nemščino srečno odpravili iz slovenskih šol, na drugi strani pa smo ji priborili vsaj na večrazrednicah isto stališče.« — In ravno to je, kar nas nagiba, da zapišemo o tem predmetu še nekaj misli. Priborili smo si svojo sveto Jugoslavijo. Naša mlada domovina pa bo imela silne zunanje in notranje sovražnike, ki bodo vedno prežali nanjo in jo izkušali upropastiti. Zaradi tega ji bo treba mogočnih branilcev, predvsem z domovinsko ljubeznijo prežetih, zvestih, zanesljivih bojevnikov, vojakov. Le-te vzgojiti bo ena najvažnejših nalog raznih činiteljev, predvsem šole. Odstraniti bo vse, kar bi temu nasprotovalo. Učili bomo mladino svojo domovino ljubiti; užigali ji srca zanjo — a te cvetke

bo pobrala pogosto slana od strani meukih, v stari mržnji do lastne govornice, v zaničevanju domačih šeg in vsega domačega življenja staršev. Odkod to zaničevanje? Iz več nego tisočletnega suženjstva! Znali so naši tlačitelji delati sebi v korist, znali so rod sistematično raznarodovati, znali so vzgajati poturice; uporabljali so k temu vsa mnogobrojna sredstva, ki so jim bila na razpolago. Kamor si se ozrl — vse nemško. Država je nastavljala nemške uradnike, ki jih je zona pretresla, če se je drznil kdo izpregovoriti z njimi slovensko besedo — kaj šele pri vojaštvu! Bilo je v stari dobi malo šol — a te so bile le penemčevalnice, ki so vbijale mladini le blaženo nemščino, češ, potrebuje jo, kamor gre. Pomagali so širiti nemški duh med ljudstvom nemčurski trgovci, nemškutarski obrtniki, propadli dijaki kot občinski tajniki, stari vojaki; oblasti so razentega potvarjale imena krajev, sploh kar bi kazalo domače slovensko lice. V poznejši dobi so nemčurski šolski nadzorniki pritiskali na učitelje in marsikateri rodovinski oče je zaradi slabih gmotnih razmer klonil vrat — Vsenemški trgovci so do zadnjega hipa, dokler ni izdihnil, širili zloglasnega »Štajerca« med ljudstvom. Slovan pa je od nekaj rad sprejemal tuje šege. Ali se je čuditi, da je marsikje še danes mržnja do vsega, kar je slovensko? Vprašamo: Ali so to Nemci storili iz ljubezni do nas? Ne, v svojo korist — sistematično so nas hoteli ponemčiti!

Ali naj v ljudski šoli še nadalje gajimo to stremenje do nemščine, mržnjo do materinščine ali naj še nadalje zastrupljamo narod? Ali naj še nadalje našim tlačiteljem gladimo pot? Ne in tisočkrat ne! S tem bi naprej odtujevali narod od lastne grude. Zdrave moči bi odhajale v nemške rudnike, služinčad bi nadalje sili v nemška mesta. Na starost pa bi se vračali onemogli v Jugoslavijo, češ, redi, preživi me! Navadno pa taki ne pridejo sami, ampak privedejo s seboj še nemško ženo, nemške otroke, pogosto občini na skrb, med ljudstvom pa so pravi hujskači in poveljevalci nemščine. Znan mi je slučaj, da je tak rudar v dobi, ko se je naša deklaracija podpisovala, rekel nekemu mojih učencev, katerega mati je zbirala podpise: »Če boš Nemec, boš poštenjak; če boš pa Jugoslovan, boš pes, tat in razbojnik!« Ob koncu vojne je prišlo več ljudi za življenjem domov, ki po eni strani prosijo podpore od Jugoslavije — po drugi strani pa so proti njej.

Naše ljudstvo ne rabi nemščine. Dela bo doma dovolj, naš jezik je sedaj državni jezik — uporabimo rajši tiste ure za pouk v drugih važnih predmetih, za temeljiti pouk v kmetijstvu, povzdignimo travništvo in z njim živinorejo, da bo imel naš kmet lepo živino in obilo živine, ki se bo lahko izvažala; povzdignimo sadjarjo, čebelarstvo. To je potrebno za Jugoslavijo. Nemščino pa naj prevzamejo srednje šole poleg latinščine, grščina pa se naj opusti. Prepričan sem, da gospodje srednješolski profesorji zaradi učencev, ki nameravajo študirati, ne bodo zahtevali, da se zaradi njih z nemščino kvari ves rod. Za inteligenco nas ni strah, pač pa za povprečni naraščaj. Ne verujem, da je na Francoskem, Angleškem, v Ameriki in povsod drugod uvedena nemščina na ljudskih šolah in vendar imajo globoke mislece in velike znanstvenike. Nemščino torej vun iz vseh slovenskih ljudskih šol, zakaj ni samo nepotrebna, ampak škodljiva našemu rodu — le v obmejnih krajih bi ji prisodili prostora. Proč z vsem, kar je tujega! Vzgaajmo narod k spoštovanju do samega sebe, da bo prožet domovinske ljubezni, ljubezni do domače grude. Podprimo ga gmotno s povzdigo vseh panog kmetijstva, da bo svoj gospod na svoji zemlji, pa tudi pripravljen to svojo zemljo braniti do zadnjega diha.

O učnih načrtih

za štirirazredno meščansko šolo kot tip narodne višje šole (spodnje srednje šole).

UČNI NAČRT ZA ZEMLJEPIS.

(Sestavila J. Magerl in A. Zavrl.)

Učni smoter.

Učenci naj pregledno poznajo obliko in kakovost zemeljskega površja, njega politično razdelitev in vpliv na gospodarstvo, kulturo in zgodovino. Natančno naj poznajo oro-, hidro-, topo-, etnografske ter gospodarske in kulturne razmere Jugoslavije. Seznanijo naj se z osnovnimi pojmi zvezdoznanskega zemljepisa in z onimi pojmi iz narodnega gospodarstva, ki so neobhodno potrebni za pravilno razumevanje ustroja države in socialnega življenja. Pridobe naj si tudi potrebno spretnost v čitanju zemljevidov.

Prvi razred.

(Dve tedenski uri.)

Obzor; nebesni oblok; zavedanje stranih neba. Navidezni letni tek solne Lunine izpremembe. Oblika zemlje. Zemljepisna dolžina in zemljepisna širina.

Nazorno razvijanje osnovnih pojmov iz fizikalnega zemljepisa (pod milim metrom). Vzajemni vpliv zemljepisnih elementov.

Čitanje zemljevidov. Jugoslavija.

Drugi razred.

(Dve tedenski uri.)

Velikost zemlje. Naravni, navidezni in resnični obzor. Razmerje med tečaj višino in zemljepisno širino. Solčni tek v raznih letnih časih za različne zemljepisne širine.

Nadaljno razvijanje osnovnih pojmov iz fizikalnega zemljepisa.

Čitanje zemljevidov. Evropa.

Tretji razred.

(Dve tedenski uri.)

Solčni tek v raznih letnih časih v ravnih in južno poluto. Letni časi v posameznih pasovih. Jutranji in večerni mraki. Resnično gibanje zemlje. Osolnčje. Solni ni in mesečni mrakovi. Neprenične premičnice in sopremičnice; repatične zvezdni utrinki. Osnovni pojmi iz fizikalnega zemljepisa. Pregled geoloških del.

Čitanje zemljevidov.

Azija, Afrika, Amerika in Avstralija.

Četrti razred.

(Dve tedenski uri.)

Ponovitev, poglobitev in izpopolnitev zvezdoznanskega in fizikalnega zemljepisa.

Vežbanje v krokiranju.

Jugoslavija. Ponovitev onih držav, ki so posebne važnosti za našo trgovino.

Ponovitev, poglobitev in izpopolnitev snovi iz narodnega gospodarstva, ki je v prvih treh razredih obravnavala zemljepisu, zgodovini in drugih predmetih.

Opomba. 1. Jugoslavijo moramo 4. razreda še enkrat obravnavati zaradi učencev, ki prestopajo v 5. razred realne šole.

2. O narodnem gospodarstvu kot tvari in tvarini strokovne osnovne (meščanske) šole izpregovorim v posebnem članku. J. M.

Poziv.

Po vseh kulturnih državah proučimo jejo zemeljske potrebe, ki so še vedno marsičem zagonetni pojavi. Ob ustanovitvi naše državne samostojnosti na pripada med državno organizovane znanstvenimi nalogami sodelovanje v tem mednarodnem proučevanju. Ustanovljeno je za Slovenijo državni zavod za meteorologijo in geodinamiko, ki bo zdelo ženo vodil — kakor kaže ime — proučevanje podnebja in zemeljskih potresov. Vodstvo meteoroloških nalog in instrumentalno opazovanje zemeljskih potresov (geodinamski oddelek A) je prevzel profesor dr. Fran Čadež v Ljubljani, opazovanje potresov s pomočjo naših raziskovalnikov bo vodil (kakor doslej po Kraljevini in Goriškem) vladni svetnik profesor Ferdinand Seidl v Novem mestu (geodinamski oddelek B).

Poročevalce po vsej Sloveniji v prvih vrstah gg. učitelje, profesorje in duhovnike pa tudi druge razumne prosimo, da prevzamejo to-le preprosto nalogo: kadikoli se v bivališču poročevalca pojavi zemeljski potres, popiše poročevalci kdaj se je pojavil (mesec, dan, uro in minuta) in kako, in sicer kolikor je opazil poročevalec sam in kolikor je zvedel od znancev. Poročilo naj pošlje kolikor kmalu na oddelek B državne geodinamskega zavoda v Novem mestu ali pa našim dnevnikom, ki bodo kakor doslej rade volje poročila sprejemali in priobčevali. Za poročila dostuje dostikrat dopisnica. Najbolje je, ako se posluži poročevalec uradne dopisnice z vprašanji, kjer piše odgovore na ondi stavljen vprašanja. Uradne dopisnice so poštnine prosto. Razpošiljal jih bo dosedanji in novim poročevalcem deželni referent vladni svetnik profesor Ferdinand Seidl.

Naj bi naša znanstvena zasnova budila primerno zanimanje in častno delovanje ter rodila uspeh!

Zavod za meteorologijo in geodinamiko v Ljubljani.

Dr. Fran Čadež, voditelj.
Ferdinand Seidl, referent.